

**Norma par uzturlīdzekļu parādnieku datu publiskošanu atbilst Satversmei attiecībā
uz uzturlīdzekļu parādnieku pamattiesībām, bet nesamērīgi ierobežo bērnu
pamattiesības uz privātās dzīves neaizskaramību**

2015. gada 16. jūnijā Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2015-18-01 „Par Uzturlīdzekļu garantiju fonda likuma 5.¹ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam”.

Bērna tiesībām uz pilnvērtīgu attīstību ir piešķirama prioritāte pār tās personas, kura nepilda tai noteikto uzturlīdzekļu maksāšanas pienākumu, tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību

Apstrīdētā norma

Uzturlīdzekļu garantiju fonda likuma 5.¹ pants nosaka:

„(1) [Uzturlīdzekļu garantiju] Fonda administrācija publisko ziņas par parādnieku (vārds, uzvārds, personas koda otrā daļa un dzimšanas gads) Fonda administrācijas mājaslapā, ja:

1) iesniedzējs tam piekritis un Fonda administrācija nav saņēmusi no valsts vai pašvaldību iestādēm informāciju, ka attiecīgo ziņu publiskošana kaitētu bērna interesēm;

2) parādnieks nav persona ar invaliditāti vai persona, kas pārejošas darbnespējas dēļ nestrādā ilgāk kā sešus mēnešus gadījumos, kad darbnespēja ir nepārtraukta, vai vienu gadu triju gadu periodā gadījumos, kad darbnespēja atkārtojas ar pārtraukumiem.

(2) Ziņas par parādnieku tiek publiskas ar mērķi aizsargāt bērna tiesības un veicināt vecāku pienākuma pildīšanu – uzturlīdzekļu maksāšanu, kā arī atbildīgu un godprātīgu saistību izpildi.

(3) Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā Fonda administrācija publisko un dzēš ziņas par parādnieku.”

Augstāka juridiska spēka norma

Satversmes 96. pants: „Ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību.”

Lietas fakti

Lieta ierosināta pēc Latvijas Republikas tiesībsarga pieteikuma. Tiesībsargs gan pirms, gan pēc apstrīdētās normas pieņemšanas esot aicinājis Saeimu novērst trūkumus apstrīdētajā normā, jo tā nesamērīgi ierobežojot personu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Tiesas secinājumi un lēmums

Satversmes tiesa atzina, ka tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ietver fiziskas personas datu aizsardzību. [10] Turklāt apstrīdētā norma ierobežo ne vien vecāku – uzturlīdzekļu parādnieku – tiesības, bet arī bērnu tiesības. [11.1, 11.2]

Satversmes tiesa atzina, ka attiecībā uz uzturlīdzekļu parādniekiem pamattiesību ierobežojums ir attaisnojams. Tiesa, vērtējot ierobežojumu, atzina, ka tas ir noteikts ar likumu un ierobežojumam ir leģitīmi mērķi – citu personu tiesību aizsardzība un sabiedrības labklājības aizsardzība. Proti, norma veicina gan to, ka bērns saņem viņa attīstībai nepieciešamos līdzekļus no vecākiem, gan to, ka valsts atgūst tos līdzekļus, kurus bērna uzturēšanai nodrošinājis Fonds. [13, 14.2]

Satversmes tiesa ņēma vērā Fonda sniegto informāciju, kas liecina, ka apstrīdētās normas piemērošana ir veicinājusi to, ka vecāki labāk pilda savu pienākumu uzturēt bērnu. Vienlaikus apstrīdētā norma veicina arī sabiedrības labklājības aizsardzību, jo nodrošina visas sabiedrības interesēm atbilstošu bērna pamattiesību ievērošanu un Fonda iemaksu un izmaksu sabalansētību. [16]

Tiesa citstarp norādīja, ka, līdzsvarojot bērna tiesības un tādas personas tiesības, kura nepilda savu pienākumu, priekšroka dodama bērna pamattiesībām. [18.3] Tādējādi Satversmes tiesa secināja, ka ierobežojums attiecībā uz uzturlīdzekļu parādnieku atzīstams par samērīgu.

Tomēr Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo bērnu tiesības uz privāto dzīvi. Citstarp tiesa norādīja, ka parādnieka bērna identificēšanas rezultātā trešajām personām pieejamā informācija var norādīt uz to, ka bērna vecākam ir bijis strīds par konkrētā vai cita bērna uzturēšanu, vecāks labprātīgi nepilda tiesas spriedumu un

uzturlīdzekļus viņa vietā maksā valsts. Šādas informācijas nonākšana trešo personu rīcībā var radīt nelabvēlīgas sekas bērnam, piemēram, pakļaut bērnu emocionālas vardarbības riskam, izraisīt viņam diskomforta izjūtu, veicināt sociālu atstumtību. Satversmes tiesa konstatēja, ka apstrīdētās normas pieņemšanas gaitā netika izskatītas un vērtētas alternatīvas, kas bērnu tiesības aizskartu mazāk, taču šādas alternatīvas pastāv. [19.1 – 19.6]

Tādējādi Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu **par neatbilstošu Satversmes 96. pantam**. Tiesa norādīja, ka, atzīstot apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 96. pantam vienīgi tiktāl, ciktāl tā attiecas uz parādnieka bērnu, parādnieka datu publiskošana netiks pārtraukta un turpinās nesamērīgi ierobežot parādnieka bērna pamattiesības. Tādējādi tiesa nāca pie slēdziena, ka parādnieka bērnam Satversmes 96. pantā noteikto pamattiesību aizsardzību var nodrošināt tikai visa apstrīdētajā normā ietvertā regulējuma atzīšana par neatbilstošu Satversmei. [19.7]

Spriežot par brīdi, kad apstrīdētā norma zaudē spēku, Satversmes tiesa atzina, ka likumdevējam šajā gadījumā ir jāievēro līdzsvars starp dažādām bērna pamattiesībām, proti, tiesībām uz attīstību un tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Likumdevējam ir nepieciešams laiks, lai izvērtētu, kā šīs tiesības līdzsvarot. Tādēļ Satversmes tiesa noteica, ka **apstrīdētā norma zaudē spēku 2017. gada 1. februārī**.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams. Spriedums stāsies spēkā dienā, kad tas tiks publicēts oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis”. Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā: http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2015/07/2015-18-01_Spriedums.pdf

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Līna Kovalevska

Satversmes tiesas priekšsēdētāja palīdze

Lina.Kovalevska@satv.tiesa.gov.lv

67830748, 29813216